

Folkemængden i København og Nabokommuner d. 1. Februar 1895.

Af den af Staden Københavns Statistiske Kontor i April offentliggjorte foreløbige Opgørelse anføre vi her følgende:

Folketal 1. Februar 1895.

København.....	333,714
Frederiksberg	56,076
Sundbyerne paa Amager.....	15,499
Utterslev under St. Stefans Sogn	2,902
Tilsammen.....	408,191

Ved tidligere Tællinger var Folketallet følgende:

	1880	1885	1890
København	234,850	280,054	312,859
Frederiksberg.....	26,510	34,513	46,954
Sundbyerne paa Amager	9,923	11,835	13,310
Utterslev under St. Stefans Sogn ..	2,039	ca. 2,175	2,596
Tilsammen.....	273,322	328,577	375,719

Tilvæksten i Folketallet for København og Nabokommuner var saaledes fra 1880 til 1885: 55,255 eller 20,22 pCt., fra 1885 til 1890: 47,142 eller 14,35 pCt., fra 1890 til 1895: 32,472 eller 8,64 pCt. I Aaret 1870 havde det hele her nævnte Komplex ca. 206,000 Indbyggere, saa at Folketallet i de mel-

Folkemængden i København og Nabokommuner d. 1. Februar 1895.

Af den af Staden Københavns Statistiske Kontor i April offentliggjorte foreløbige Opgørelse anføre vi her følgende:

Folketal 1. Februar 1895.

København.....	333,714
Frederiksberg	56,076
Sundbyerne paa Amager.....	15,499
Utterslev under St. Stefans Sogn	2,902
Tilsammen.....	408,191

Ved tidligere Tællinger var Folketallet følgende:

	1880	1885	1890
København	234,850	280,054	312,859
Frederiksberg.....	26,510	34,513	46,954
Sundbyerne paa Amager	9,923	11,835	13,310
Utterslev under St. Stefans Sogn ..	2,039	ca. 2,175	2,596
Tilsammen.....	273,322	328,577	375,719

Tilvæksten i Folketallet for København og Nabokommuner var saaledes fra 1880 til 1885: 55,255 eller 20,22 pCt., fra 1885 til 1890: 47,142 eller 14,35 pCt., fra 1890 til 1895: 32,472 eller 8,64 pCt. I Aaret 1870 havde det hele her nævnte Komplex ca. 206,000 Indbyggere, saa at Folketallet i de mel-

lemliggende 25 Aar altsaa er steget til henved det dobbelte.

En noget nærmere Belysning af de ovenstaaende Data vil fremgaa af følgende Oversigt over de absolute Tilvæxttals Fordeling mellem Fødslers Overskud over Dødsfald og Indvandring over Udvandring:

	1880—1884		1885—1889		1890—1894	
	Fødsels- overskud	Ind- vandring- overskud	Fødsels- overskud	Ind- vandring- overskud	Fødsels- overskud	Ind- vandring- overskud
København	17,475	27,729	21,118	11,687	17,249	3,606
Frederiksberg . . .	1,470	6,533	2,152	10,289	2,074	7,048
Sundbyerne paa Amager	1,043	869	1,203	272	1,356	833
Utterslev under St. Stefans Sogn.	136	—	157	264	185	121
Tilsammen	20,124	35,131	24,630	22,512	20,864	11,608
	55,255		47,142		32,472	

I Utterslev har den hele Tilvæxt 1880—94 kun været ringe. — Sundbyernes Tilvæxt skyldes for en Del Indvandringsoverskudet, dog var her Fødselsoverskudet i alle tre Femaar (fornemmelig i det midterste) det overvejende, ligesom i det hele Fødselshyppigheden i denne Arbejderby er ganske overordentlig stor, thi der fødtes i Sundbyerne 1880—94: 8,647 (incl. dødfødte), hvad der svarer til ca. 45 Fødsler aarlig pr 1,000 af Befolkningen, medens det almindelige Forhold her i Landet er ca. 33 pr. 1,000.

Omvendt har i Frederiksberg Indvandringso-

overskudet spillet langt den væsentligste Rolle til Folketallets Forøgelse. Det kulminerede i 1885—89 baade absolut og relativt og naaede da ca. 10,300 eller omtrent fem Gange saa meget som Fødselsoverskudet. 1890—94 var baade Fødsels- og Indvandringsoverskudet i Nedgang, endog absolut set; Indvandringsoverskudet var aftaget med over 3,000, og Frederiksbergs hele Befolkningstilvæxt var 1890—94: 9,122, 2: 19,4 pCt., mod 12,441 eller 36,0 pCt. i 1885—89.

Endnu langt mere udpræget var Nedgangen i det egentlige Københavns Befolkningstilvæxt. Denne sidste udgjorde 1880—84: 19,2 pCt., 1885—89: 11,7 pCt., 1890—94: 6,7 pCt. Til denne relative Nedgang i Tilvæksten svarer en, naturligvis mindre, men dog betydelig absolut Nedgang. Medens tidligere Indvandring af en Befolkning i de produktive Aldersklasser endnu skabte et stigende Fødselsoverskud i 1885—89, er dette i 1890—94 endog gaaet ned under hvad det var i 1880—84. Tallet paa Fødte og Døde (begge incl. Dødfødte) udgjorde:

	I København	
	Fødte	Døde
1880—84.....	49,226	31,751
1885—89.....	55,756	34,638
1890—94*).....	53,213	35,964

*) Tallene for 1894 ere kalkulerede.

I det sidste Femaar var altsaa Antallet af Fødte 2,543 mindre, Antallet af Døde 1,326 større end i det

foregaaende. Fødsels- og Dødelighedskvotienterne udgjorde:

Gennemsnitlig aarlig	Fødte (incl. Dødfødte) pr. 1,000 af Befolkningen	Døde (incl. Dødfødte) pr. 1,000 af Befolkningen	Forskel
1880—1884....	38 ₂	24 ₇	13 ₅
1885—1889....	37 ₆	23 ₄	14 ₂
1890—1894....	32 ₉	22 ₂	10 ₇

Baade Fødsels- og Dødelighedskvotienterne have altsaa været i fortsat Nedgang, men det er den ekstraordinære Nedgang i Fødselskvotienten i 1890—94 der har skabt det stærkt formindskede Fødselsoverskud og derved en Difference mellem sidste og næstsidste Femaar af 3₅ p. m. aarlig af Befolkningen.

Endnu større Nedgang end Fødselsoverskudet er imidlertid Indvandringsoverskudet undergaaet. Det nuværende Indvandringsoverskud af 700 aarlig spiller en forholdsvis ubetydelig Rolle med Hensyn til Forøgelsen af Københavns Befolkning, og Virkningen af den stærke Nedgang i Indvandringsoverskudet vil være langtrækkende ogsaa med Hensyn til Fødselsoverskudet i kommende Aaringer.

Ligesom man faar et noget andet Billede — om end ikke kvalitativt forskelligt — ved at betragte Tilvæxtforholdene i København med Nabokommuner i Stedet for i København alene, kunde man spørge om, hvor vidt der ikke, ved at Rammen for Nabokommunerne udvidedes, vilde tilvejebringes helt andre Resultater; navnlig har Opmærksomheden fra flere

Sider været henvendt paa, om ikke Københavns ringe Indvandringsoverskud skulde skyldes en betydelig Udvandring til Kommunerne nordpaa, særlig til Gentofte Kommune (omfattende Gentofte, Vangede, Jægersborg, Ordrup, Skovshoved og Hellerup).

Til Belysning af dette Spørgsmaal skal det anføres, at i den Del af Københavns Amt, der udgøres af Sokkelunds Herred, var Folketallet i 1880: 65,774, i 1890: 95,152 men fradrages heri Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev, reduceres de to Tal til henholdsvis 27,302 og 32,292, saaledes at Tilvæksten i hele det nævnte Tiaar kun var 4,990. Af disse 4,990 faldt paa Gentofte Kommune 2,343 (idet Folketallet her var 5,106 i 1880, 7,449 i 1890), medens Tilvæksten i hele det øvrige Herred — Taarnby Sogn, Dragør og Store Magleby Kommuner, Hvidovre (incl. Valby), Brøndshøj (excl. Utterslev under St. Stefans Sogn), Rødovre, Gladsaxe, Herlev, Lyngby og Søllerød — i alt kun i Løbet af Tiaaret var 2,647, nemlig fra 22,196 i 1880 til 24,843 i 1890. Denne sidste Tilvæxt af i alt ca. én pCt. aarlig svarede til den almindelige Tilvæxtprocent i Landet som Helhed, og udviste, betragtet under ét, ingen ekstraordinære Forhold eller særlig Paavirkning af den nærliggende Hovedstad. Tilvæksten i Gentofte Sogn hidrørte fra et Fødselsoverskud paa 678, et Indvandringsoverskud paa 1,665. Hvis altsaa Gentofte Kommune medregnedes til „København med Nabokommuner“, vilde man for 1880—89 faa Fødselsoverskudet for disse forøget fra 44,754 til 45,432, Indvandringsoverskudet fra 57,643 til 59,308, en baade absolut og relativt lidet sigende Forøgelse. Spørgsmaalet er imidlertid nu,

om der fra 1890 til 1895 er sket en saadan For-
 øelse i Folketallet i Gentofte Kommune, at denne
 skulde komme til at spille nogen Rolle i nærværende
 Sammenhæng, særlig saaledes, at man skulde kunne
 hidlede den fra en betydelig Udvandring fra Køben-
 havn, der altsaa kunde bidrage til Forklaring af
 selve Hovedstadens ringe Indvandringsoverskud. Ad
 direkte Vej kan dette ikke afgøres, da der jo ingen
 Tælling har fundet Sted, derimod kan Minimums-
 og Maximumsgrænsen for Folketallet i Gentofte
 Kommune 1895 beregnes. I 1880—89 fødtes der
 aarlig i Gentofte Kommune 183, svarende til en
 Middelbefolkning af 6,278; da Fødslernes Antal 1890
 —94 gennemsnitlig aarlig var ca. $\frac{1}{4}$ større, kunde
 man ogsaa antage, at Middelbefolkningen i nævnte
 Femaar var $\frac{1}{4}$ større, og herefter vilde Folketallet
 1895 være ca. 8,200. Dette er imidlertid Minimums-
 grænsen, thi netop ifølge den Art af Indvandring,
 der foregaar til nævnte Kommune — i visse Hen-
 seender svarende til den indvandrende „Pensionist“-
 Befolkning, der har bidraget saa meget til Forøgelse
 af de Frederiksbergske Folketal — maa Fødsels-
 hyppigheden være i Nedadgaaende, altsaa Forholdet
 mellem denne og Folketallet være i Stigning. End-
 videre foreligger det oplyst — ifølge velvillig Med-
 delelse fra Formanden for Gentofte-Ordrup Sogne-
 raad — at Antallet af Skatteydere (Helaars-) i
 Kommunen var steget fra 1,290 i 1890 til 1,837 i
 1895. Sættes disse Tal i Forhold til Folketallet,
 skulde det være steget til 10,600. Dette Tal angiver
 imidlertid Maximumsgrænsen og maa aabenbart paa
 sin Side være for stort, thi eftersom det for en stor

Del er den tilflyttede, forholdsvis velstillede Befolkning, der har forøget Skatteydernes Antal, vil denne Forøgelse jo ikke kunne overføres proportionelt paa hele den i Forvejen tilstede værende Befolkning. Tager vi da Middeltallet imellem de her nævnte Tal, faa vi et Folketal Aar 1895 af 9,400 — der ingen væsentlig Fejl kan frembyde til nogen af Siderne — altsaa en Forøgelse fra 1890 af c. 2,000, og da Fødselsoverskudet 1890—94 har været c. 400, vilde man herefter kunne ansætte Indvandringsoverskudet til c. 1,600. At dette Tal er meget betydeligt for Gentofte Kommune, vil kunne ses deraf, at det for et Femaar er lige saa stort som Tallet for hele det foregaaende Tiaar, hvor allerede Indvandringsoverskudet spillede en væsentlig Rolle for Kommunen. Men set i Forhold til Københavns Kommune eller til det hele Komplex „København med Nabokommuner“, er Tallet af helt underordnet Betydning. Og selv om vi tænke os de 1,600 fremkomne ved en gennemsnitlig aarlig Udvandring fra København af noget over 300, udgør dette kun én p. m. af Københavns Befolkning. Forholdet kan derfor — endnu — i ingen Sammenhæng paakalde nogen særdeles Interesse, end sige forandre det almindelige Billede af Udviklingen, som de foran staaende Oversigter over Folketallet have givet.

Idet saaledes den Tilbagegang, der har fundet Sted i Hovedstadens Befolkningstilvæxt, ikke kan finde sin Forklaring ved den indbyrdes Forskydning mellem Befolkningen i den egentlige Hovedstad og de nærmest tilgrænsende Kommuner, maa Aarsagen søges i de almindelige økonomiske og sociale For-

hold. Det er alt oftere i Betænkninger og Beretninger fra Statistisk Kontor udtalt, at en Tilbagegang i Tilvæksten var naturlig og sandsynlig, og denne Tilbagegang behøver i og for sig ikke at betyde nogen økonomisk Tilbagegang for Hovedstaden.

Mange sammenstødende Forhold skabte hele Verden over, og ligeledes i Danmark, et ualmindelig stærkt økonomisk Liv i 70erne; Opsvinget i Industri og Handel, foreløbig Overflod af Arbejdskraft ved Forandringer i Landbrugsdriften, Forhøjelsen af Arbejdslønnen i Byerne, der havde paatrængende Brug for Arbejdere, og hvor Betingelserne for Tilvejebringelse af en Lønforhøjelse altid i stærkere Måne tilstede end paa Landet, den sociale Arbejderbevægelse og den omsiggribende Tendens til at komme Kulturcentrerne paa nært Hold og selv være paa Stedet, hidførte overalt den store Indvandring til Byerne af arbejdskraftige Mænd og Kvinder. Men var Lavinen sat i Bevægelse, maatte den foreløbig vedblive at rulle, thi den nytilkomne Befolkning skulde have nye Boliger, Byernes gamle Rammer sprængtes — for Københavns Vedkommende faldt dette netop sammen med Udførelsen af den alt tidligere tagne Beslutning om Sløjfningen af Voldene og disses Udlæggelse til Byggegrunde —, og de store Jord- og Byggearbejder kaldte saaledes stadig nye Skarer til. Men den Befolkning, der var ankommen i det ene Femaar, satte Bo og stiftede Familie i det andet, Fødsels- og Indvandringsoverskudet konkurrerede nu om Bidraget til Byens Forøgelse, Udvidelser af Skoler og Hospitaler etc. bleve

nødvendige, og Tilvæksten affødte saaledes stedse ny Tilvæxt. Det var imidlertid klart, at et saadant Forhold ret hurtigt maatte naa sin Kulmination, særlig i et Land som Danmark, hvor det Opland, der skulde forsyne Hovedstaden med nye Indvandrede, er saa lille i og for sig og fornemmelig i Forhold til Hovedstaden. Og saa snart Standsningen kom, var oven i Købet et Tilbageslag sandsynligt. I den Periode, hvor Tilstrømningen foregaar, vil der komme flere, end der er Brug for, bygges flere Ejendomme, end der er strængt nødvendigt, og Udvandringen fra Landdistrikterne vil være større, end Forholdene naturligt kræve. Dette medfører, at efter den store Tilvæxtperiode vil Indvandringsoverskudet stærkt aftage, hermed følger atter formindsket Fødselsoverskud, og uden at der som sagt behøver at være Tale om en egentlig økonomisk Tilbagegang i Hovedstadens Erhvervsliv, er der dog en forholdsvis Stilstand, der let vil føles som en Tilbagegang, i hvert Fald indtil Forholdene ere faldne til Ro, og Udviklingen atter kommet i et roligere og jævner Trit.

Som et enkelt, men væsentligt Moment til Belysning af Vexelvirkningen imellem Befolkningstilvæksten og den ved selve denne skabte Virksomhed, skal anføres Antallet af nye Bygninger og af Lejligheder i de sidste 20 Aar (se Tabellen paa næste Side).

Saaledes opførtes der ca. hundrede Ejendomme mindre om Aaret i første Halvdel af 90erne end i første Halvdel af 80erne, et Antal, hvis Assurancebeløb kan anslaaes til mindst 7 Mill. Kroner. Det samlede Antal nye Lejligheder i

	Antal nye Bygninger, til hvilke der gaves Beboelsesattest	Antal Lejligheder i disse
1875—1879 i alt.....	894	11,411
1880—1884 —	1,134	14,001
1885—1889 —	907	12,061
1890—1894 —	663	7,087

Tiaaret 1880—89 udgjorde, som man ser, ca. 26,000, i Femaaret 1890—94 ca. 7,000 (hvortil henholdsvis ca. 300 og ca. 50 Nylejligheder i gamle Bygninger). Da Tilvæksten i Folketal imellem de to Folketællinger 1880 og 1890 var ca. 78,000 og mellem 1890 og 1895 ca. 21,000, svarede der altsaa i begge Tilfælde en Forøgelse af 3 Personer til hver ny Lejlighed. Dette er dog kun et rent summarisk Tal, en nøjere Indgaaen paa Spørgsmaalet maatte tage Hensyn til Antallet af ledige Lejligheder paa de forskellige Tidspunkter og til de nye Lejligheders Fordeling efter Størrelse, i Virkeligheden kommer der ogsaa mere end 3 Personer paa hver ny Lejlighed, idet ikke blot den ny tilkomne Befolkning drager ind i de nye Lejligheder, men ogsaa den, hvis tidligere Lejligheder ere blevne omdannede til Butiker, Lagre o. s. v. (Antallet af Personer pr. Beboelseslejlighed udgjorde i Staden som Helhed 4 ved Folketællingen i 1890). Men de ovenstaaende Tal gøre det dog klart — hvad der jo iøvrigt følger af Sagens Natur —, at den øgede Befolkningstilvæxt og den øgede Lejlighedstilvæxt staar i nogenlunde Forhold til hin-

anden og vice versa, samt at det forøgede Folketal nødvendiggor forøget Arbejde og omvendt. Økonomisk vanskeligst, navnlig overfor Spørgsmaalet om „Arbejdsløshed“, er Tilstanden i Overgangstiden, hvor den Gnidningsmodstand, der altid vil findes mellem Produktion og Konsumtion, er større end den sædvanlige, og en saadan Overgangstid er maaske den nærværende.

Befolkningen i København og Nabokommuner — omfattende den faktiske Befolkning, d. v. s. alle tilstedeværende, incl. midlertidigt nærværende, men fraregnet midlertidigt fraværende — fordelte sig efter Kønnene saaledes:

	Mand- køn	Kvinde- køn	Til- sammen
København	152,209	181,505	333,714
Frederiksberg	24,448	31,628	56,076
Sundbyerne paa Amager	7,726	7,773	15,499
Utterslev under St. Stefans Sogn ..	1,412	1,490	2,902
	185,795	222,396	408,191

For hver 1,000 Indbyggere fandtes der altsaa:

	Mand- køn	Kvinde- køn
København	456	544
Frederiksberg	436	564
Sundbyerne paa Amager	498	502
Utterslev under St. Stefans Sogn ..	487	513

I Sundbyerne er der saaledes omtrent lige mange Mænd og Kvinder, i Frederiksberg over $\frac{1}{4}$ flere Kvinder end Mænd; Forskellen skyldes bl. a. det ringe Antal kvindeligt Tyende det førstnævnte, det store Antal det sidstnævnte Sted og er i det hele et af Udtrykkene for den forskellige sociale Lagdeling i den udelukkende Arbejderby og den delvise Embeds- og Pensionistby (Villaby). Nogen nøjere Indgaaen paa dette Spørgsmaal ligger imidlertid udenfor Formaalet med den foreløbige Opgørelse, idet det bedst lader sig belyse i Forbindelse med en Redegørelse for Forskellighederne i Alders- og Erhvervsforholdene m. v. For det egentlige Københavns Vedkommende skal her endnu anføres nogle Data, der angive det numeriske Forhold mellem Kønnene i Aarhundredets Løb og vise Udviklingen paa ret markeret Maade. — For hver 1,000 Indbyggere fandtes ved Folketællingerne i:

	K ø b e n h a v n				
	1801	1840	1880	1890	1895
Mandkøn	511	484	463	460	456
Kvindekøn . . .	489	516	537	540	544

Hvad der skabte et Overskud af Mænd i Aarhundredets Begyndelse var det store Antal Militære og det forholdsvis store Antal Studerende, mandligt Tyende etc. I Aarhundredets Løb ere disse Grupper trængte tilbage, tildels absolut, men navnlig ogsaa relativt, derved har det almindelige Forhold — Kvindernes Overtal i de store Byer, allerede paa

Grund af Mændenes større Dødelighed — faaet Lejlighed til mere og mere at gøre sig gældende, og naar det har fortsat sig ogsaa ved den sidste Tælling, staar dette sikkert i Forbindelse med den aftagne Indvandring af Mænd til Arbejds erhvervene, samtidig med, at den kvindelige Tyendegruppe mere og mere rekruteres fra Landet, idet den hovedstadsfødte Befolkning skyer de Erhverv, hvor der er en Slags personlig Afhængighed tilstede. Ved Sammenligning af de enkelte Dele af København genfinde vi den Forskel, der viste sig mellem Frederiksberg og Sundbyerne. Paa Kristianshavn, hvor ogsaa Arbejderbefolkningen er i Flertal, men som desuden rummer flere store militære Kaserne, er der endog et Overtal af Mænd — 10,240 af Mandkøn mod 9,717 af Kvindekøn —, paa „Gammelholm“ findes derimod kun 3,203 af Mandkøn mod 4,430 af Kvindekøn, d. v. s. for hver 1000 Ind. henholdsvis 420 og 580 eller over $\frac{1}{3}$ flere Kvinder end Mænd.

	K ø b e n h a v n		
	1895	1890	1860
Udenbys Vester Kvarter: »Vesterbro»	56,921	50,359	7,296
Udenbys Klædebo Kvarter: »Nørre- og Østerbro»	117,897	99,258	16,870
Voldkvartererne	42,499	39,803	»
Gammelholm	7,632	8,230	»
Kristianshavn	19,957	19,911	16,807
Øvrige By	88,807	95,298	114,170
	333,714	312,859	155,143

Folketallet i hvert af Staden Københavns Sogne
den 1ste Februar 1895.

Vor Frue	18,363
Helligaands	11,554
Trinitatis	15,190
Holmens	13,385
Garnisons	8,189
Frederiks	2,457
Vor Frelsers	20,048
St. Pauls	26,640
St. Jakobs....	34,952
Helligkors	27,208
St. Johannes	72,224
Sr. Stefans*)	19,303
St. Matthæus	63,630
	<hr/>
	333,143
Skibe i Havnen og paa Indrereden...	571
	<hr/>
	333,714

*) Hertil i Utterslev 2,902, altsaa ialt 22,205.

Folketallet i hver af Staden Københavns Valgkredse den 1ste
Februar 1895 for de Dele af disse, der ligge paa
Stadens Grund.

1ste Valgkreds	27,430
2den —	22,399
3dje —	22,941
4de —	23,297
5te —	26,859
6te —	24,756
7de —	23,006
8de —	22,747
9de —	11,478*
10de —	30,849
11te —	30,665
12te —	26,622
13de —	27,393
Den i Staden liggende Del af Køben- havns Amts 3dje Valgkreds.....	12,701
	<hr/>
	333,143
Skibe i Havnen og paa Indrereden...	571
	<hr/>
	333,714

*) Hertil Sundbyerne med 15,499, ialt altsaa 26,977.

Københavns Amts 1ste Valgkreds har et Indbyggertal af 31,117, medens Frederiksbergs øvrige 24,959 Indb. sammen med Brøndshøj-Rødovre (deriblandt altsaa ogsaa Utterslev) danne Amtets 2den Valgkreds.

Den største Gade er Ryesgade, nemlig 8,554 Indb., omtrent som Viborgs Folketal og et større Folketal end hvad ca. 60 danske Købstæder have.
